

Energokopienas

Kā vietējie cilvēki var kopīgi ražot, lietot un pārvaldīt tīru enerģiju

Mērķis: saprast energokopienas ideju un izveidot savu mini-konceptu skolai vai apkaimei.

40 minūšu struktūra

Iemācīties pamatu, pieslēgt Latvijai, pēc tam uzprojektēt ideju.

0-5 min

Kāpēc energokopienas vispār vajag?

5-14 min

Kas ir energokopiena un kā tā strādā?

14-23 min

Latvijas situācija un piemēri Eiropā

23-31 min

Jauniešu loma un skolas mēroga iespējas

31-40 min

Praktiskais darbs: mini-energokopiena

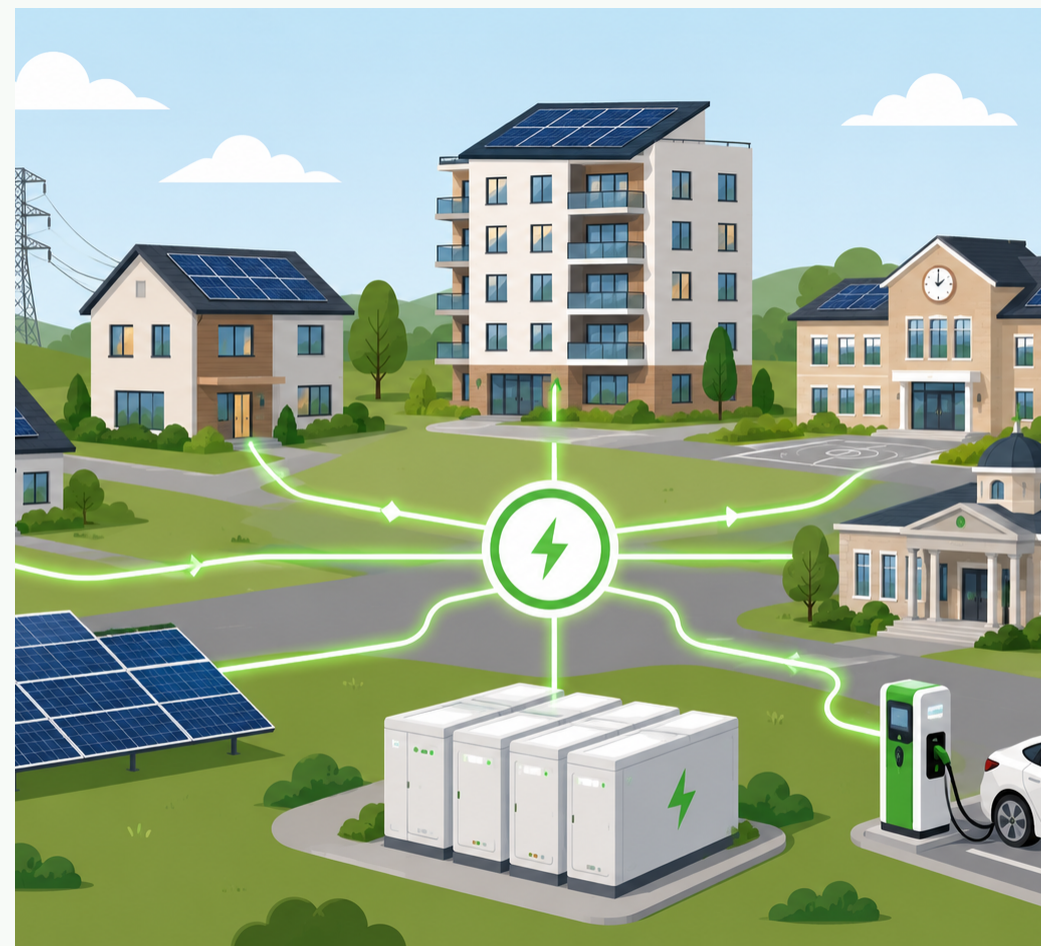
**Noslēgumā katrai grupai jāspēj
pateikt: kam palīdz, ko ražo vai taupa
un kā sadala ieguvumus.**

Energētika nav tikai vadi un rēķini

Tā ir arī drošība, cenas, klimats un vietējā ekonomika.

- Elektrība kļūst arvien vairāk saistīta ar sauli, vēju, uzkrāšanu un patēriņa datiem.
- Cenas un energodrošība ietekmē mājstāimniecības, skolas, uzņēmumus un pašvaldības.
- Ja enerģiju ražo tikai “kaut kur citur”, vietējai sabiedrībai paliek maz kontroles.

Energokopienas ideja: daļu kontroles atdot vietējiem cilvēkiem.

Kas ir energokopiena?

Autonoma juridiska persona, kurā vietējie dalībnieki kopīgi pārvalda enerģijas aktivitātes.

**Atvērta un brīvprātīga
līdzdalība**

Kontrole paliek dalībniekiem

**Mērķis nav peļņas
maksimizēšana**

Energokopiena var ražot, koplietot, uzglabāt enerģiju, veicināt energoefektivitāti un nodrošināt uzlādi elektrotransportam.

Energokopiena nav tikai saules paneļi

Paneļi ir tehnoloģija. Kopiena ir pārvaldības modelis.

Ražošana

PV uz skolas jumta, biogāze, vēja enerģija utt

Koplietošana

Saražotā elektrība tiek sadalīta starp dalībniekiem pēc vajadzībām

Uzkrāšana

Baterija palīdz lietot enerģiju tad, kad vajag

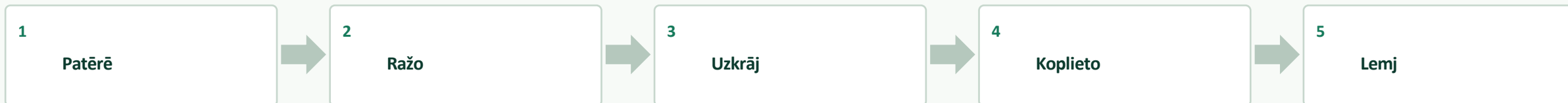
Efektivitāte

Siltināšana, LED, gudra vadība, paradumu maiņa

Tāpēc energokopienas var veidot arī tur, kur nav ideāla jumta saules paneļiem.

No pasīva patērētāja uz aktīvu dalībnieku

Energosistēmā cilvēks var ieņemt vairākas lomas vienlaikus.

- Patērētājs maksā rēķinu.
- Aktīvais lietotājs var ražot un patērēt pats.
- Energokopienas dalībnieks piedalās arī lēmumos un ieguvumu sadalē.

Latvija: sākuma posms, bet kustība jau notiek

Regulējums ir jauns, tāpēc pirmās kopienas vēl veido praksi.

2024

stājās spēkā energokopienų reģistrācijas
un darbības regulējums

2025

pirmās iniciatīvas un formāli reģistrētas
kopienas

2026

publiskajā telpā minētas vairākas
reģistrētas energokopienas

Svarīgs Latvijas fokuss: daudzdzīvokļu mājas, ēku renovācija, izmaksu samazināšana un enerģētiskā nabadzība.

Avoti: Green Liberty Latvijas sesijas materiāls; Energy Communities Facility; LSM, 2026.

Kāpēc tas Latvijā ir aktuāli?

Latvijas izaicinājums nav tikai saražot vairāk. Jāprot arī patērēt gudrāk.

- Saules ģenerācija strauji aug; vasarā var rasties pārprodukcija.
- Daudzas daudzdzīvokļu ēkas ir jārenovē.
- Daļa iedzīvotāju saskaras ar mājokļa izmaksu slogu un nepietiekamu siltumu.
- Kopienas var savienot ražošanu, taupīšanu un sociālu mērķi.

Galvenais jautājums: kā vietējā mērogā sabalansēt ražošanu, patēriņu un ieguvumus?

Trīs vienkārši energokopienu modeļi

Ražošana un koplietošana

Kopīgi ieguldījumi PV, saražotās
enerģijas sadale

Energoefektivitāte

Audits, siltināšana, LED, vadība,
paradumi

Elektromobilitāte

Kopīgi uzlādes punkti, e-auto
koplietošana, gudra uzlāde

Eiropas piemēri: dažādi sākumi, līdzīga loģika

Kopiena atrod vietējo aktīvu un pārvērš to par kopīgu ieguvumu.

Coopérnico, Portugāle

saules projekti uz sabiedrisku institūciju jumtiem; kooperatīvs kļuva arī par piegādātāju

OurPower, Austrija

digitāla platforma savieno atjaunīgās elektrības ražotājus un patērētājus

Tilos, Grieķija

sala ar vēju, sauli, bateriju un gudru vadību enerģētiskai neatkarībai

Mācība: nav vienas receptes. Ir vietējais resurss + dalībnieku vienošanās + pārvaldība.

Coopérnico, Portugalė

Griekijas piemērs:

<https://www.youtube.com/watch?v=kl2csNHWED8>

<https://www.youtube.com/watch?v=Ha0llkjKPuk>

Skola kā energokopienas mezgls

- Jumts vai zemes gabals PV sistēmai.
- Reāls patēriņš: apgaismojums, ventilācija, virtuve, IT.
- Skolas dati ļauj mācīties no reāliem rēķiniem un grafikiem.
- Jaunieši var veidot komunikāciju, aptaujas, ideju konkursus un enerģijas patruļas.

Skola nav tikai patērētājs. Tā var būt demonstrācijas vieta.

Kas pieņem lēmumus?

Tehnoloģija bez pārvaldības ātri kļūst par konfliktu.

Iedzīvotāji

vajadzības, līdzdalība, uzticēšanās

Skola

dati, mācīšanās, demonstrācija

Pašvaldība

ēkas, teritorijas, sociālais mērķis

Uzņēmumi

tehnoloģijas, pakalpojumi, investīcijas

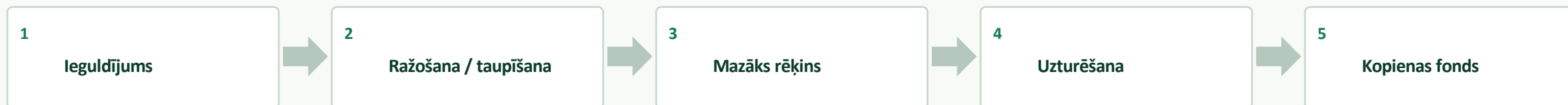
Tīkls un tirgotājs

pieslēgums, uzskaitē, līgumi

kurš iegulda? kurš riskē? kurš saņem ietaupījumu? kurš uztur sistēmu?

Naudas plūsma: kur rodas ieguvums?

Energokopienai jāizskaidro ekonomika saprotamā valodā.

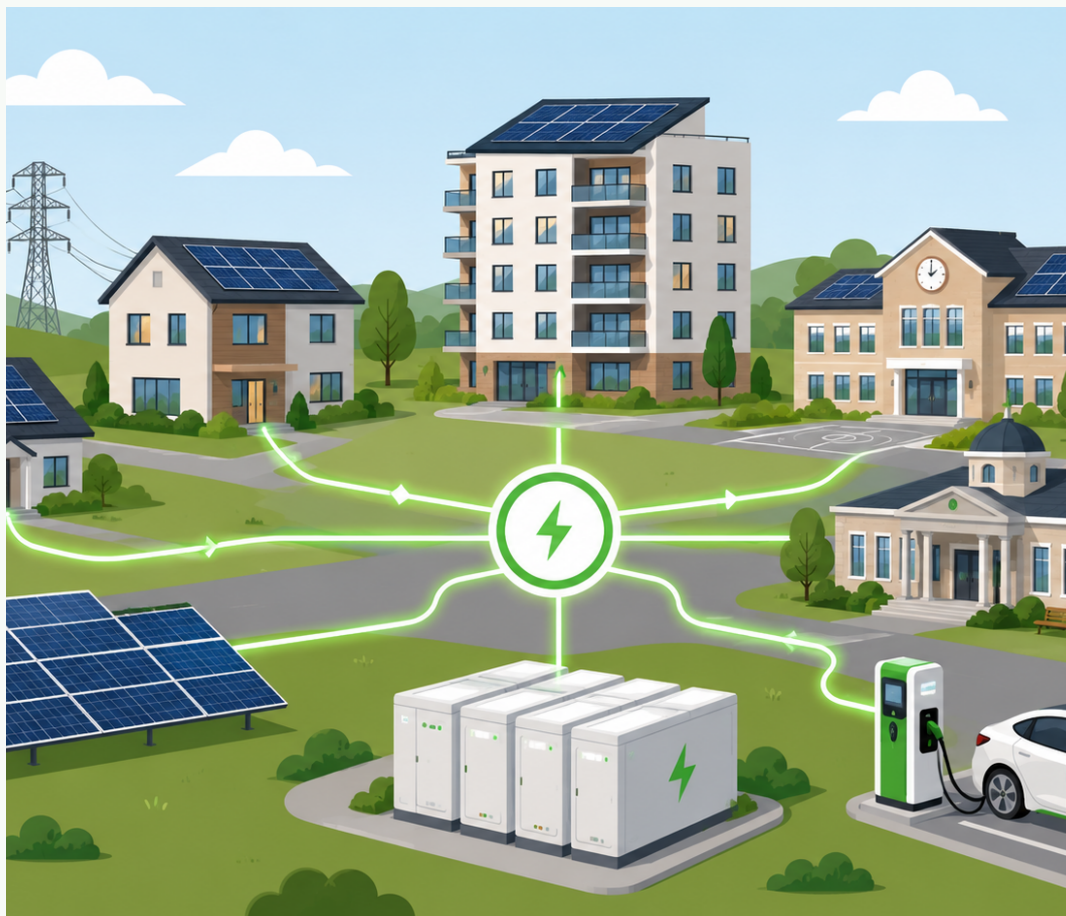

- Ieguldīt var dalībnieki, pašvaldība, banka, fonds vai grantu programma.
- Ietaupījums rodas no pašpatēriņa, efektivitātes un pareiza patēriņa laika.
- Pārpalikums nevar kļūt par parastu peļņas projektu - tas jāvirza kopienas labumam.

**Ja nav skaidras ieguvumu sadales,
kopiena neizturēs pirmo strīdu.**

Enerģijas koplietošana: vienkārša loģika

Ne katram jābūt savam panelim. Var dalīt kopīgi saražoto.

- Viena ražotne var dot labumu vairākiem dalībniekiem.
- Svarīgi dati: kurš patērē, cik daudz un kurā brīdī.
- Jo vairāk patēriņa notiek saules ražošanas laikā, jo lielāks pašpatēriņa ieguvums.
- Baterija jeb enerģijas uzkrāšana nav obligāta, bet dažos gadījumos palīdz palielināt elastību.

Jauniešu loma

Dati

nolasīt rēķinus, salīdzināt patēriņu, veidot grafikus

Komunikācija

izskaidrot ideju vienaudžiem, vecākiem, skolotājiem

Lēmumi

piedalīties ideju izvērtēšanā un prioritāšu noteikšanā

Paradumi

mainīt ikdienas lietošanu: gaismas, ventilācija, uzlādes laiki

Biežākie mīti

Mīts

“Energokopiena nozīmē bezmaksas elektrību.”

Fakts

Ir ieguldījumi, uzturēšana, līgumi un riski.

Mīts

“Pietiek uzlikt paneļus.”

Fakts

Jāsakārto patēriņš, dati, juridiskā puse un lēmumi.

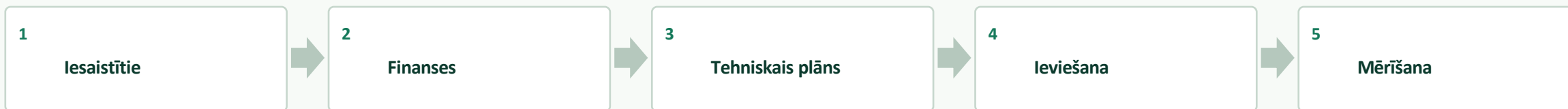
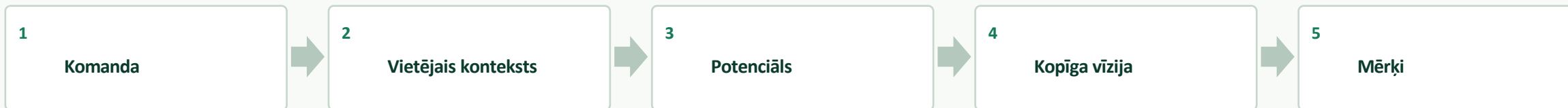
Mīts

“Tas der tikai bagātiem īpašniekiem.”

Fakts

Labi veidota kopiena var iekļaut arī neaizsargātus lietotājus.

10 soļi energokopienas sagatavošanai

Secība nav birokrātija. Tā pasargā no dārgiem, slikti izskaidrotiem lēmumiem.

Kā zināt, vai kopiena strādā?

Jāmēra ne tikai kilovatstundas.

Energija

kWh saražots, kWh ietaupīts,
pašpatēriņš

Ekonomika

rēķinu samazinājums, atmaksāšanās,
uzturēšanas izmaksas

Vide

CO₂ samazinājums, atjaunīgās enerģijas
īpatsvars

Sabiedrība

dalībnieku skaits, apmierinātība,
iekļaušana

Bez sākuma datiem nav iespējams pierādīt rezultātu.

Praktiskais darbs: skolas mini-energokopiena

Darbs grupās 7 min + prezentēšana 2 min.

- Izvēlieties vietu: skola, sporta zāle, bibliotēka, daudzdzīvokļu māja vai ciems.
- Nosakiet problēmu: augsti rēķini, neefektīva ēka, transporta uzlāde, enerģētiskā nabadzība.
- Izvēlieties modeli: ražošana, efektivitāte, elektromobilitāte vai kombinācija.
- Pierakstiet dalībniekus, ieguvumus un vienu risku.

Rezultāts: viena A4 lapa vai 5 līmlapiņas ar skaidru projekta loģiku.

Mini-kanva grupai

1. Kam palīdz?

mērķgrupa

2. Kāda problēma?

rēķini, komforts, CO₂

3. Ko darām?

ražošana / taupīšana / uzlāde

4. Kas piedalās?

skola, pašvaldība, iedzīvotāji

5. Kā mēra rezultātu?

kWh, EUR, cilvēki, CO₂

6. Lielākais risks?

nauda, juridika, uzticēšanās

Prezentējot: viena problēma, viens risinājums, viens izmērāms rezultāts.

Noslēguma jautājumi pēc grupu darba

Katru ideju pārbauda pēc četrām lietām.

Vērtība

Kam kļūst labāk?

Bilance

Kad ražo un kad
patērē?

Taisnīgums

Vai ieguvumi nav tikai
vienai grupai?

Turpinājums

Kāds ir pirmais reālais
solis?

Avoti

- POWERYOUTH mācību materiāls: definīcijas, jauniešu loma, moduļi, monitorings, praktiskās aktivitātes.
- Green Liberty “What the Citizen Energy Package means for Latvia”: Latvijas konteksts un politikas akcenti.
- Energy Communities Facility: Latvijas regulējuma kopsavilkums, MK noteikumi Nr. 808, 10.12.2024.
- Eiropas Komisija: energokopienų skaidrojums un ES direktīvu ietvars.
- LSM, 03.03.2026: ziņa par pirmajām energokopienām Latvijā.
- ALTUM, Sadales tīkls, publiskā informācija par energoefektivitāti, PV un elektroenerģijas sistēmas attīstību.